

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเด็นศึกษาที่สำคัญและยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์ในเรื่องเพศ (ซึ่งในที่นี้หมายความถึงทั้งเพศทางชีวภาพ (biological sex) และเพศสถานะ (gender)) ก็คือประเด็นที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่ง ขณะที่เพศทางชีวภาพถูกเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ส่วนเพศสถานะนั้นเกิดจากการกล่อมเกลาทางสังคมและวัฒนธรรม นักวิชาการจำนวนหนึ่งเชื่อว่าเพศทางชีวภาพจะเป็นตัวกำหนดเพศสถานะ ดังคำกล่าวของซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ที่ว่า “Anatomy is destiny.” ฟรอยด์เห็นว่าเพศสถานะเกิดจากการรับรู้เพศทางชีวภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้นความเป็นชายและความเป็นหญิง จึงเป็นผลที่เกิดจากชีวภาพ

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการอีกกลุ่มเห็นแย้งว่าเพศทางชีวภาพมิใช่สิ่งเดียวที่มากำหนดเพศสถานะเพราะเพศสถานะเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น (socially constructed) ดังวาทะอมตะของซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) เฟมินิสต์รุ่นบุกเบิก “เราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่เราถูกทำให้เป็นผู้หญิง” เพศสถานะจึงเกิดจากสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าจะถูกกำหนดโดยเพศสรีระอย่างที่ฟรอยด์เสนอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความแตกต่างทางชีวภาพระหว่างเพศมิได้มีความเกี่ยวข้องที่จำเป็นต่อการกำหนดลักษณะของพฤติกรรมและสังคมของมนุษย์ ความเป็นผู้หญิงและผู้ชายจึงขึ้นอยู่กับการศึกษาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของแต่ละวัฒนธรรม (ปราณี วงษ์เทศ, 2544, น. 9) ความเป็นหญิงความเป็นชายจึงเกิดจากกระบวนการสร้างความหมายของวาทกรรมเรื่องเพศไม่เกี่ยวข้องกันกับชีวภาพ

จูดิธ บัทเลอร์ (Judith Butler) กลับมองตรงกันข้ามกับแนวคิดของฟรอยด์อย่างสิ้นเชิง โดยเสนอว่าเพศสรีระที่เรามองว่าเป็นธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นแค่วาทกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมือง หรือที่บัทเลอร์เรียกว่า Compulsory Heterosexual ความจริงแล้วเพศสรีระก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเช่นเดียวกับเพศสถานะอีกทั้งเพศสถานะต่างหากที่เป็นตัวกำหนดเพศสรีระ นอกจากนี้บัทเลอร์ยังเชื่อว่าเพศสถานะเป็นเพียงการสวมบทบาท ดังนั้นเพศสถานะเป็นสิ่งที่ลื่นไหล ความเป็นชายอาจจะปรากฏในร่างกายที่เป็นหญิงและความเป็นหญิงก็สามารถปรากฏในร่างกายที่เป็นชายได้

นักวิชาการในยุคหลังๆ พัฒนาแนวคิดของบทเลออร์ต่อไปโดยเริ่มตั้งคำถามกับชีวภาพที่เราเชื่อกันว่าเป็นสิ่งที่ตายตัว แท้จริงแล้วชีววิทยาซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์และจับต้องได้ก็เป็นเพียงวาทกรรมที่ทำลายความหลากหลายและลดทอนความแตกต่างให้เหลือเพียงเพศหญิงกับเพศชายเท่านั้น Anne Fausto-Sterling เปิดเผยให้เห็นถึงคนจำนวนมากที่มีร่างกายที่กำกวมที่ไม่ใช่ทั้งชายและหญิงซึ่งถูกมองว่าเป็นความผิดปกติ และวิทยาศาสตร์ก็ต้องพยายามบีบบังคับให้ร่างกายเหล่านี้เป็นชายหรือว่าหญิง ซึ่งร่างกายที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งผิดปกติเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าแนวคิดเรื่องความแตกต่างทางเพศชีวภาพของมนุษย์อาจจะมีความหลากหลายมากกว่าการมองโลกแบบชั่วคราวข้ามชายหญิง (dichotomy) ที่เราใช้มองอยู่ ความแตกต่างระหว่างเพศอาจไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพศชายกับหญิงตามที่เรารู้กันเท่านั้น เช่นเดียวกับ Judith Halberstam ที่เสนอว่าจริงๆ แล้วเพศสถานะมีความหลากหลาย ความเป็นชายและความเป็นหญิงก็มีมากกว่าหนึ่ง ความเป็นชายในผู้ชายต่างเชื้อชาติ ต่างชนชั้นก็ย่อมแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ความเป็นชายของผู้ชายผิวขาวชนชั้นกลางตะวันตกแตกต่างอย่างชัดเจนกับความเป็นชายในผู้ชายเอเชีย ดังนั้นเพศสถานะจึงหลากหลายมากกว่าการแบ่งออกเป็นความเป็นชายกับความเป็นหญิงอย่างที่มักแบ่งกัน

แนวคิดเรื่องเพศทางชีวภาพและเพศสถานะยังเป็นประเด็นที่ยังถกเถียงไม่จบในตะวันตกเนื่องด้วยเป็นประเด็นที่ซับซ้อน มีหลายมิติ เพศสถานะย่อมเกี่ยวพันกับสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละเวลาและสถานที่ เพศสถานะสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชนชั้นและเชื้อชาติ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ หากนำแนวคิดเรื่องเพศสถานะซึ่งถือกำเนิดขึ้นในวงวิชาการตะวันตกมาพิจารณาในบริบทของไทย อาจทำให้เราพบว่าความหมายของเพศสถานะอาจเปลี่ยนไปเมื่อจับเข้ากับบริบทของไทย โดยย้อนกลับไปดูวรรณคดีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่อิทธิพลจากตะวันตกเพิ่งเริ่มส่งอิทธิพลต่อไทย ความเป็นชายความเป็นหญิงในบริบทของไทยในยุคนั้นอาจจะต่างไปจากการแบ่งเพศสถานะของไทยในปัจจุบันซึ่งใกล้เคียงกับการแบ่งแบบตะวันตกในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงความเป็นชาย/หญิงก็มักถูกแบ่งออกเป็น

หญิง	ชาย
- บอบบาง	- เข้มแข็ง
- อ่อนแอ	- แข็งแรง
- ใช้อารมณ์	- มีเหตุผล
- เป็นผู้ถูกระทำ	- เป็นผู้กระทำ

หากมองจากจุดยืนปัจจุบันที่แบ่งเพศชาย/หญิงตามข้างต้น น่าสังเกตว่าลักษณะของตัวละครชายหญิงในวรรณคดีไทย โดยเฉพาะในยุคต้นรัตนโกสินทร์กลับมีลักษณะที่ไม่ตรงกับลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิงด้านบนนี้เสียทีเดียว กล่าวคือตัวละครในวรรณคดีไทยมักมีร่างกายที่อ่อนแอ อ่อนช้อย คล้ายกับมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิงอยู่ในตัว หรือที่เรียกว่า Androgyny ซึ่งตรงข้ามกับร่างกายที่เข้มแข็งสมชายตามแนวคิดความเป็นชายในข้างต้น หรือแม้กระทั่งตัวละครฝ่ายหญิง เช่น นางผีเสื้อสมุทรในเรื่องพระอภัยมณี ก็กลับเล่นบทผู้กระทำโดยแอบลักพาตัวพระอภัยมณีมากักขังไว้ เป็นต้น ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าชุดความหมายของการแบ่งเพศสถานะที่ปรากฏในวรรณคดีไทยยุคนั้นน่าจะต่างไปจากชุดความหมายของการแบ่งเพศสถานะชุดปัจจุบัน

และเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ชนชั้นมีบทบาทสำคัญเมื่อนำมาประกอบเข้ากับมิติของเพศและเชื้อชาติ แล้วทำให้เพศสถานะมีมิติที่ลึกยิ่งขึ้นกล่าวคือ จากคติความเชื่อที่ถือว่าร่างกายที่บอบบาง อ่อนแอ บ่งบอกถึงร่างกายของผู้มีบุญญาธิการ ดังนั้นชนชั้นสูงในวรรณคดีไทยจึงล้วนแล้วแต่มีร่างกายอ่อนแอ บอบบาง ซึ่งมีได้หมายความว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างชายหญิง หรือระหว่างเพศสถานะที่อาจมีมากกว่าแค่ชายกับหญิง เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการแบ่งเพศสถานะ ด้วยเหตุนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเพศสถานะในบริบทของสังคมไทยมีความหลากหลายเพราะความเป็นชายในชนชั้นสูงก็แตกต่างจากความเป็นชายในชนชั้นไพร่ และความเป็นหญิงในชนชั้นสูงก็ต่างจากหญิงชนชั้นไพร่ และหากมีชนชั้นที่ต่ำกว่าไพร่ เช่นตัวละครหญิงในเรื่องพระอภัยมณีหลายตัวไม่ใช่มนุษย์ ความเป็นหญิงของตัวละครเหล่านี้ย่อมแตกต่างจากความเป็นหญิงในชนชั้นสูงและชนชั้นไพร่ซึ่งเป็นมนุษย์ หรืออาจจะมีตัวละครที่มีเพศสถานะที่กำกวมไม่ใช่ทั้งชายหรือหญิง เมื่อพิจารณาเพศสถานะที่หลากหลายประกอบเข้ากับปัจจัยต่างๆ ในสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี บทบาททางเพศ และคติความเชื่อเกี่ยวกับรูปร่างที่แตกต่างในแต่ละชนชั้น การกลับไปพิจารณาประเด็นเพศสถานะโดยสืบค้นผ่านวรรณคดีไทยก็จะทำให้เห็นมุมมองเรื่องเพศสถานะของสังคมไทยในสมัยที่วรรณคดีนั้นๆ ถูกผลิตขึ้นได้

การย้อนกลับไปดูในงานวรรณกรรมในยุคอดีตเพื่อศึกษาประเด็นความเป็นชาย ความเป็นหญิง ย่อมเป็นหนึ่งในทางเลือกที่ดีที่สุดด้วยเหตุที่หลักฐานอื่นที่เป็นลายลักษณ์อักษรของไทยในอดีตมีน้อยมาก ดังที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543, น. 22) เสนอไว้ว่า

หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรของไทยก่อนหน้าพุทธศตวรรษที่ 25 นั้นมีอยู่น้อย เหตุผลสำคัญก็เพราะสังคมไทยก่อนหน้าพุทธศตวรรษที่ 25 ยังมิได้เป็นสังคมที่อาศัยตัวอักษรในการจัดตั้งมากนัก การสืบทอดความรู้และวัฒนธรรมส่วนใหญ่

กระทำโดยผ่านการบอกเล่าแม้แต่การบริหารงานรัฐบาลและการตัดสินใจในเรื่องนโยบายสำคัญๆ ก็ยังกระทำโดยอาศัยคำพูดมากกว่าการเขียน แต่ท่ามกลางความแห้งแล้งของหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรนี้ มีวรรณกรรมจากสมัยต่างๆ จำนวนหนึ่งเหลือตกทอดมา

อย่างไรก็ตามแม้วรรณกรรมจะเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรที่สามารถสืบสาวไปถึงแนวคิดและอุดมการณ์ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ได้ แต่การใช้วรรณกรรมในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น ถูกโต้แย้งอย่างหนักในแง่ที่เชื่อว่าวรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคมเพราะวรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคมที่ผลิตวรรณกรรมนั้นขึ้นมา โลกทัศน์และค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมย่อมมิใช่เป็นของผู้ประพันธ์ผู้เดียวแน่ แต่ย่อมเป็นโลกทัศน์และค่านิยมของคนในสังคมที่วรรณกรรมนั้นเกิดขึ้น ดังที่เจตนา นาควัชระ (2542, น. 37) เสนอไว้ว่า

การที่ผู้ประพันธ์จะสร้างสภาวะ ‘มายาอันสมบุรณ์’ ได้นั้น ก็หมายความว่า เขาจะใช้วัตถุดิบที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ของผู้อ่านมาหลอมเป็นวรรณกรรมไม่ได้... วัตถุดิบที่กล่าวถึงในที่นี้ บางครั้งนักประพันธ์ก็จะดึงมาจากชีวิตจริง จากสังคมร่วมสมัย หรือแม้แต่จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ หรือจากถิ่นที่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชีวิตจริง โดยถือว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่เสริมสร้าง ‘ความสมจริง’ และทำให้ผู้อ่านเข้าถึงวรรณกรรมของตนได้

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับโลกแห่งความเป็นจริงแบบกระจกสะท้อนสังคมอย่างตรงไปตรงมานี้ ถูกท้าทายด้วยทฤษฎีวรรณกรรมในยุคหลังศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา นำโดยแนวคิดแบบโครงสร้างนิยมที่เชื่อว่า เมื่อความหมายถูกผลิตผ่านภาษา เราใช้สัญญาณ (signs) ต่างๆ ประกอบเข้าเป็นภาษาเพื่อสื่อความหมายในวัฒนธรรมหนึ่งๆ ดังนั้นวรรณกรรมซึ่งเป็นประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยใช้ภาษาเป็นหลัก ก็ย่อมมิได้สะท้อนโลกแห่งความเป็นจริงโดยตรง แต่การสร้างงานวรรณกรรมย่อมผ่านกระบวนการที่คั่นกลางระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและวรรณกรรมอยู่ ซึ่งกระบวนการนั้นถูกเรียกว่า กระบวนการสร้างภาพเสนอ (representation) กระบวนการสร้างภาพเสนอนี้คือกระบวนการที่ความหมายถูกผลิตขึ้นและแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งๆ โดยเกี่ยวโยงกับการใช้ภาษา สัญลักษณ์และภาพลักษณ์ เป็นภาพตัวแทนสิ่งต่างๆ (Stuart Hall, 1997, p. 15) ดังนั้นวรรณกรรมจึงมิได้ “สะท้อน” ภาพสังคมหรือข้อเท็จจริงโดยตรง แต่มีลักษณะ ความเชื่อหรือความคิดบางอย่างของสังคมที่ไหลเวียน และบางครั้งถูกนำมาขบขันอยู่ในวรรณกรรม หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า วรรณกรรมและสังคมในยุคเดียวกันจะมีความคิด ความเชื่อ ค่านิยมบางอย่างร่วมกันอยู่นั่นเอง

สังคมไทยไม่ใช่สังคมการเขียนแต่ดั้งเดิม ในสมัยอยุธยาแม้เพียงวรรณกรรมของชนชั้นสูงซึ่งได้รับการศึกษาเท่านั้นที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่วัฒนธรรมของชนชั้นล่างหรือพวกไพร่ผูกพันอยู่กับนิทาน นิยายและตำนานต่างๆ ซึ่งสืบทอดกันด้วยการเล่ามากกว่าการจดบันทึก แต่ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นลักษณะของวรรณกรรมเริ่มเปลี่ยนแปลงลักษณะที่ศักดิ์สิทธิ์ของวรรณกรรมสมัยอยุธยาเสื่อมคลายลง วรรณกรรมทำหน้าที่สร้างความบันเทิง หรือไว้สำหรับ “อ่านเล่น” โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทกลอนบทละครและนิทานคำกลอน ซึ่งเป็นจุดเด่นของยุคนี้ ขณะที่วรรณกรรมสมัยอยุธยาากต่อการอ่านและทำความเข้าใจเนื่องจากเน้นการใช้โวหารที่ลุ่มลึก วรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์เป็นวรรณกรรมที่ง่ายต่อการอ่านของคนทั่วไปซึ่งมีความรู้ทางหนังสือไม่มากนัก ง่ายทั้งศัพท์ที่ใช้และรูปแบบคำประพันธ์ซึ่งถูกกลอนครอบงำเสียส่วนใหญ่ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543, น. 92) ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงประพันธ์เพื่อตอบสนองผู้อ่านที่กว้างขึ้น ซึ่งหมายถึงค่านิยมและโลกทัศน์ที่ปรากฏย่อมเป็นค่านิยมและโลกทัศน์ของกลุ่มคนที่กว้างขึ้นด้วยเช่นกัน

หากกล่าวถึงวรรณกรรมในต้นสมัยรัตนโกสินทร์แล้ว คงถือได้ว่า สุนทรภู่ เป็นกวีที่โดดเด่นที่สุดของยุค ซึ่งแม้ว่าสุนทรภู่จะเป็นกวีราชสำนักแต่ก็มียุคที่ตกอับถึงกับต้องเขียนงานหาเลี้ยงตน แต่ก็ทำให้สุนทรภู่มีอิสระในการเขียนมากขึ้นหรือกล่าวได้ว่าสามารถเขียนงานเพื่อตอบสนองผู้อ่านที่เป็นสามัญชนมากกว่าเขียนงานพระราชนิพนธ์ นิทานคำกลอนพระอภัยมณีงานชิ้นเอกของสุนทรภู่ก็ถูกเขียนขึ้นในช่วงนี้ นอกจากต้นรัตนโกสินทร์จะเป็นยุคทองของวรรณคดีไทยแล้ว ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ไทยยังไม่ได้รับเอาอิทธิพลตะวันตกอย่างเต็มรูปแบบเหมือนในยุคสมัยต่อมา แม้จะมีชาวตะวันตกเข้ามาติดต่อกับชายอยู่เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม ดังนั้นหากต้องการย้อนกลับไปดูประเด็นเพศสถานะของไทย วรรณกรรมในยุคนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งทั้งด้วยเหตุผลว่างานวรรณกรรมในยุคนี้แพร่หลายมากขึ้น มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นยุคที่ไทยรับอิทธิพลจากชาติตะวันตกมาบ้างแต่ก็ยังไม่เต็มรูปแบบนัก

กระทั่งในเรื่องพระอภัยมณีก็มีตัวละครที่เป็นตะวันตกปรากฏอยู่หลายตัว ทำให้ตัวละครในเรื่องพระอภัยมณีไม่ได้มีความหลากหลายแค่ระดับชนชั้นแต่ยังรวมไปถึงเชื้อชาติด้วย เช่นตัวละครที่เป็นฝรั่งจากเมืองลังกาอย่างอุศเรนก็ถูกเสนอภาพต่างจากตัวละครในชนชั้นกษัตริย์ที่เป็นไทยอย่างพระอภัยมณี และศรีสุวรรณ นอกจากนี้ในเรื่องยังประกอบไปด้วยตัวละครที่เป็นมนุษย์ ตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ เช่น ย่องตอด นางเงือกและนางผีเสื้อสมุทร และตัวละครที่เป็นครึ่งมนุษย์ครึ่งอมมนุษย์ เช่น สูดสาครและสินสมุทร เนื่องจากการศึกษาเพศสถานะต้องศึกษาผ่านตัวละครในเรื่อง ดังนั้นความหลากหลายของตัวละครในเรื่องพระอภัยมณีจะช่วยเอื้อในการ

พิจารณาประเด็นเพศสถานะของสังคมไทยในอดีต ทั้งช่วยชี้ให้เห็นว่าในอดีตสังคมไทยใช้ปัจจัยอะไรบ้างในการแบ่งเพศสถานะ

เนื่องจากพระอภัยมณีเป็นงานเขียนที่ได้รับการยกย่อง ถือเป็นหนึ่งในวรรณคดีชิ้นเอกของไทย การที่มีผู้อ่านอย่างกว้างขวางและได้รับการยอมรับ ย่อมหมายถึงว่าค่านิยมและคุณค่าที่สอดแทรกอยู่ในตัวบทย่อมเป็นที่ยอมรับในสังคมยุคนั้นเพราะพระอภัยมณีก็เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สอดแทรกค่านิยมและการกำหนดคุณค่าให้กับสังคม ซึ่งย่อมหมายถึงรวมถึงเรื่องเพศสถานะด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามมิติเรื่องเพศสถานะและความเป็นชายเป็นหญิงที่ปรากฏในเรื่องนี้ ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าไรนัก ส่วนใหญ่มักมุ่งวิจารณ์ตัวละครโดยอิงกับโลกจริงๆ โดยมองว่าวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของโลกจริง หรือพยายามมองหาคุณค่าของงานวรรณกรรมในฐานะที่เป็นธรรมชาติและเป็นสากลตามแนวทฤษฎีวิจารณ์ (New Criticism) โดยที่การให้คุณค่าที่มองว่าเป็นสากลนั้นแท้จริงแล้วเป็นเพียงการกล่าวอ้างว่าเป็นสากลและเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการนำพระอภัยมณีขึ้นมาพิจารณาในแง่มุมใหม่ที่ต่างไปจากแค่ภาพสะท้อนของโลกแห่งความเป็นจริงหรือเรื่องเล่าแม่บทที่เชิดชูความเป็นธรรมชาติและเป็นสากลของพระอภัยมณี โดยหันมาพิจารณาประเด็นเรื่องเพศสถานะและความเป็นชายเป็นหญิงจึงถือเป็นเรื่องที่ทำทนายและเปิดมิติใหม่ให้กับการศึกษาของไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาการแบ่งเพศสถานะจากหลักฐานทางวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณีมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาการแบ่งเพศสถานะในสังคมไทยช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นผ่านทางหลักฐานวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งถือเป็นงานชิ้นเอกของสุนทรภู่
2. เพื่อศึกษาว่าชุดความหมายของเพศสถานะของสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นแตกต่างจากชุดความหมายของเพศสถานะในปัจจุบันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการแบ่งเพศสถานะ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เข้าใจถึงการแบ่งเพศสถานะในสังคมไทยช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจากหลักฐานวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี
2. เข้าใจถึงความแตกต่างของชุดความหมายของเพศสถานะของสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นกับชุดความหมายของเพศสถานะในปัจจุบัน และปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. สร้างความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นเรื่องเพศสถานะในสังคมไทย หันมาตั้งคำถามกับกรอบวิธีคิดเรื่องเพศสถานะ ความเป็นชายความเป็นหญิงในปัจจุบัน